

Problem przejścia na osobę trzecią uprawnień dotyczących rękojmi za wady fizyczne rzeczy

Krzysztof Świąteczak

1. Wstęp

W ostatnim czasie zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie jasno wykształcił się pogląd, że rękojmia za wady fizyczne jest uprawnieniem związanym ze stronami stosunku zobowiązaniowego, a nie z rzeczą⁶⁶. Można to wywnioskować na podstawie umiejscowienia regulacji dot. ww. kwestii w części zobowiązaniowej prawa cywilnego⁶⁷. Oznaczało to, że osoba trzecia nie mogła wykonywać prawa z tytułu rękojmi. Uprawnienia te przysługiwały jedynie stronom danej umowy, głównie umowy sprzedaży. Przez kilkadziesiąt lat funkcjonowania Kodeksu cywilnego (dalej k.c.)⁶⁸ większość przedstawicieli doktryny toczyła w tejże kwestii liczne spory. Wydawało się, że wątpliwości w zakresie przejścia na osobę trzecią uprawnień z tytułu rękojmi rozwiązała uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2004 roku, z której to wynika, że *sprzedaż rzeczy przez kupującego nie powoduje przejścia na nabywcę uprawnień z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy; kupujący może jednak przelać na nabywcę uprawnienia do żądania obniżenia ceny, usunięcia wady lub dostarczenia rzeczy wolnej od wad*⁶⁹. W pewnym stopniu chaos wprowadziła uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 19 października 2016 roku⁷⁰. Teza tego orzeczenia jest bowiem następująca: „Darowizna udziału we współwłasności rzeczy ruchomej przez jednego z dwóch współwłaścicieli na rzecz drugiego powoduje - jeżeli umowa darowizny nie stanowi inaczej - przejście na obdarowanego uprawnienia do odstąpienia od umowy sprzedaży, na podstawie której doszło do nabycia współwłasności rzeczy”. Wyraźny jest zatem konflikt między fundamentalnymi zasadami prawa zobowiązań, które reguluje stosunki „inter partes” („między stronami”)⁷¹, a tendencjami do rozszerzania uprawnień z tytułu rękojmi na osoby trzecie, co wynika nie tylko z ww. orzeczenia Sądu Najwyższego, ale także pośrednio z artykułów 576¹-576⁴ k.c. Artykuł 576¹ § 1 stanowi bowiem, że sprzedawca, który poniósł koszty w wyniku wykonania uprawnień z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy przez konsumenta, może żądać naprawienia poniesionej szkody

⁶⁶ Por. Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2016, s. 12: *Stosunek zobowiązaniowy jest stosunkiem prawnym typu względnego; polega bowiem na tym, „że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia” (art. 353 § 1 KC). Łączy on więc zawsze podmioty indywidualnie oznaczone.*

⁶⁷ Przepisy dotyczące rękojmi za wady fizyczne znajdują się wraz z przepisami dotyczącymi rękojmi za wady prawne w art. 556-576 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny.

⁶⁸ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 459, 933, 1132.

⁶⁹ Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2004 r., III CZP 96/03, Legalis

⁷⁰ Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2016 r., sygn. akt III CZP 5/16. Legalis

⁷¹ Z. Radwański, A. Olejniczak, dz. cyt., s. 2

od tego z poprzednich sprzedawców, skutek którego działania lub zaniechania rzecz stała się wadliwa. Choć teoretycznie niemożliwe jest, aby konsument żądał odszkodowania od pierwotnego sprzedawcy, to w praktyce właśnie ten sprzedawca ponosi odpowiedzialność. Regulacja ta może być odbierana zatem, jako pośrednio sprzeczna z fundamentalnymi zasadami prawa zobowiązań. Celem niniejszego artykułu jest rozstrzygnięcie dopuszczalności przejścia na osobę trzecią uprawnień dotyczących rękojmi za wady fizyczne rzeczy. Rozstrzygnięcia tego autor dokona na podstawie porównania poglądów przedstawicieli doktryny prawa cywilnego z orzeczeniami Sądu Najwyższego sprzed 2016 roku i orzeczeniem Sądu Najwyższego z 19 października 2016 roku.

2. Poglądy doktryny

Poglądy wybitnych cywilistów w kwestii odpowiedzialności osoby trzeciej z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy są w dużej mierze zgodne ze sobą. Według dr Ewy Habryn-Chojnackiej jedynie sprzedawca może ponieść odpowiedzialność na podstawie przepisów o rękojmi za wady rzeczy. Nie ma znaczenia, kto jest importerem czy producentem rzeczy. Obojętna jest również m.in. kwestia udziału osób trzecich w zawieraniu umowy sprzedaży pomiędzy sprzedawcą a kupującym w szczególności w roli posłańca lub pełnomocnika. Odpowiedzialność z tytułu wady rzeczy nie dotyczy tychże osób⁷². Podobnie twierdzą dr Krzysztof Haładyj i dr Magdalena Tulibacka, według których osobistą odpowiedzialność z tytułu rękojmi wobec kolejnego kupującego (w przypadku odsprzedaży) ponosi nie pierwotny sprzedawca, a odsprzedawca⁷³. Mimo wprowadzenia do k.c. regulacji dotyczących roszczenia sprzedawcy o naprawienie szkody do poprzednich sprzedawców brak jest możliwości pociągnięcia pierwotnego sprzedawcy do odpowiedzialności przez kupującego. Odpowiedzialność sprzedawcy uzależniona jest co prawda od zaspokojenia przez sprzedawcę końcowego roszczeń konsumenta, na warunkach wynikających z k.c., ale odpowiedzialność taką może ponosić jedynie sprzedawca końcowy względem konsumenta, a następnie sprzedawca pierwotny względem sprzedawcy końcowego⁷⁴. Odpowiedzialność sprzedawcy pierwotnego względem konsumenta jest *a contrario* wykluczona. Warty podkreślenia jest fakt, iż ww. uprawnienie przysługuje jedynie w sytuacji, gdy kupującym jest konsument⁷⁵. Poza

⁷² Komentarz do art. 556 KC [w]: M. Gutowski (red.), Kodeks cywilny. Tom II. Komentarz. Art. 450-1088, 2016, Dostęp: <http://sip.legalis.pl.legalis.han.wsb.poznan.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogiztamjtgaydmmq&tocid=mjxw62zogiztamjtgaydmmq&rowIndex=-1> [24.08.2017].

⁷³ Komentarz do art. 556 KC [w]: K. Osajda (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, 2017 Dostęp: <http://sip.legalis.pl.legalis.han.wsb.poznan.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damjwheytcmym&tocid=mjxw62zogi3damjwheytcmym&rowIndex=-1> [24.08.2017]

⁷⁴ Komentarz do art. 576¹ KC [w]: B. Kaczmarek-Templin (red.), P. Stec (red.), D. Szostek (red.), Ustawa o prawach konsumenta. Kodeks cywilny (wyciąg). Komentarz, 2014, Dostęp: <http://sip.legalis.pl.legalis.han.wsb.poznan.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zoge4tkmbwge2teoboobqxalrshaytoobxgizq> [24.08.2017]

⁷⁵ Ograniczenie to wynika z faktu, iż regulacje art. 576¹-576⁴ k.c. zostały wprowadzone ustawą z dnia 30 maja 2014 roku o prawach konsumenta, Dz.U. 2014 poz. 827, tj. Dz.U. 2017 poz. 683. Niniejszą ustawą dokonano wdrożenia do prawa polskiego regulacji zawartych w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów zmieniającej dyrektywę Rady 93/13/EEG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylającej dyrektywę Rady 85/577/EEG i dyrektywę 97/7/WE

bezpośrednim sprzedawcą odpowiedzialność z tytułu rękojmi za wady rzeczy sprzedanej może oddziaływać na sytuację innych podmiotów. Odpowiedzialność innych podmiotów dotyczy jednak tylko i wyłącznie sytuacji, gdy sprzedawca jest odsprzedawcą towaru i ma charakter pośredni, a nie bezpośredni⁷⁶. Konsument może skorzystać z uprawnień z tytułu rękojmi za wady fizyczne wobec sprzedawcy, a ten może żądać naprawienia poniesionej szkody od poprzedniego sprzedawcy. Nie ma zatem sprzeczności w kwestii bezpośredniej odpowiedzialności osoby trzeciej z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy. Jedną z kwestii spornych jest natomiast możliwość dopuszczalności roszczeń zwrotnych w pozostałych segmentach obrotu poza obrotem konsumenckim. Ustawodawca zawęził bowiem obecnie prawo regresu jedynie do umów zawieranych z konsumentem. Przed nowelizacją k.c. przyjmowało się, że jest ono dopuszczalne także w relacjach niekoniecznie konsumenckich⁷⁷.

3. Orzecznictwo do 2004 roku

Do 2004 roku w orzecznictwie toczono liczne spory dotyczące możliwości przejścia na osobę trzecią uprawnień z tytułu rękojmi. Według jednego stanowiska było to dopuszczalne. Potwierdzało to orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 1974 roku⁷⁸, w którego tezie czytamy: „Uprawnienia wynikające z rękojmi za wady (art. 556 par. 1 KC) oraz gwarancji (art. 577 par. 1 KC) nie ograniczają się do osoby kupującego, ale przechodzą także na jego następców prawnych”. Uznawano, że skoro prawo własności rzeczy i związane z nią posiadanie przechodzą na dalszego nabywcę, to automatycznie przechodzą na nią również uprawnienia z tytułu rękojmi, jako te, które związane są z posiadaniem rzeczy⁷⁹. Co prawda uznano, że uprawnienia z tytułu rękojmi mają charakter czysto zobowiązaniowy, jednakże równocześnie stwierdzono niemożność ścisłego związania ich z osobą nabywcy⁸⁰. Ponadto mimo zmiany właściciela więź prawna ze sprzedawcą trwa⁸¹. Tezę wcześniej wspomnianego orzeczenia Sądu Najwyższego z 1974 roku, potwierdziła uchwała Pełnego Składu Izby Cywilnej i Administracyjnej Sądu Najwyższego z dnia 30.12.1988 r., z której wynika, że: „Uprawnienia wynikające zarówno z rękojmi (art. 556 § 1 KC), jak i z

Parlamentu Europejskiego i Rady, Dz. Urz. UE L 304 z 22.11.2011, s. 64, dyrektywy 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji, Dz. Urz. UE L 171 z 07.07.1999, z późn. zm. oraz dyrektywy 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r. dotyczącej sprzedaży konsumentom usług finansowych na odległość oraz zmieniającej dyrektywę Rady 90/619/EWG oraz dyrektywy 97/7/WE i 98/27/WE, Dz. Urz. UE L 271 z 09.10.2002, s. 16, z późn. zm., ostatnio zmienionej dyrektywą 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r., Dz. Urz. UE L 319 z 05.12.2007, s. 1.

⁷⁶ Komentarz do art. 556 KC [w]: E. Gniewek (red.), P. Machnikowski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, 2016.

Dostęp: <http://sip.legalis.pl.legalis.han.wsb.poznan.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogizdamjsgqztqma&tocid=mjxw62zogizdamjsgqztqma&rowIndex=-1> [25.08.2017].

⁷⁷ J. Widło, Rękojmia za wady fizyczne w *świecie nowelizacji Kodeksu cywilnego*, MOP 2015, Nr 4, s.185, Legalis.

⁷⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 1974 r., II CR 109/74, OSPiKA 1975, nr 3, poz. 64

⁷⁹ Tamże, cyt. za: Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2004 r., III CZP 96/03, Legalis.

⁸⁰ Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2004 r. ... dz. cyt.

⁸¹ Uchwała Pełnego Składu Izby Cywilnej i Administracyjnej Sądu Najwyższego z dnia 30 grudnia 1988 r., III CZP 48/88, OSNCP 1989, nr 3, poz. 36 cyt. za: Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2004 r., III CZP 96/03, Legalis.

gwarancji (art. 577 § 1 KC) przechodzą na następców prawnych kupującego pod tytułem ogólnym i szczególnym”.

Z kolei przedstawiciele drugiego stanowiska twierdzili, że przejście na osobę trzecią uprawnień związanych z rękojmią za wady fizyczne rzeczy jest niedopuszczalne. Co prawda uprawnienie z tytułu rękojmi powstaje *ex lege*, to jednak niezbędne do powstania rękojmi jest zawarcie umowy⁸². Tym samym ma ona akcesoryjny charakter bowiem jej istnienie zależy od istnienia umowy sprzedaży. Kupującemu przysługuje prawo do korzystania z uprawnień z tytułu rękojmi, ale tylko w stosunku do bezpośredniego sprzedawcy. Zgodnie zaś z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 1997 roku *sprzedawca, przeciwko któremu kupujący dochodzi swych roszczeń z tytułu rękojmi za wady fizyczne lub prawne przedmiotu sprzedaży, może ze swej strony na tych samych zasadach realizować w drodze regresu swoje uprawnienie w stosunku do swojego sprzedawcy a ten z kolei do swojego dostawcy*⁸³.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 5 lutego 2004 roku przychylił się do drugiego z ww. stanowisk. Stwierdził, że rękojmia jest ściśle związana z umową. Wynika to z faktu, że jej istnienie, choć z mocy prawa, zależy także od spełnienia ustawowych przesłanek, do których należą: zawarcie umowy sprzedaży, nienależyte wykonanie umowy sprzedaży⁸⁴. Rękojmia jest zatem związana ze stosunkiem prawnym, a zatem przysługuje stronom tego stosunku. Strony te muszą być związane stosunkiem zobowiązaniowym⁸⁵. Przejście uprawnień z tytułu rękojmi na inne osoby jest możliwe, ale tylko w dwóch sytuacjach. Pierwsza z nich to istnienie wyraźnej podstawy prawnej. Według SN musi to być regulacja ustawowa⁸⁶. Przykładem przejścia uprawnień z tytułu rękojmi pod tytułem szczególnym jest regulacja zawarta w art. 709⁸ § 2 k.c.⁸⁷ W drugiej zaś sytuacji musi to wyraźnie wynikać z ważnej czynności prawnej pomiędzy uprawnionym a dalszym nabywcą rzeczy wadliwej⁸⁸. Zastosowanie mają tutaj odpowiednio przepisy o cesji.⁸⁹ Wyłączona jest jednak możliwość przelania uprawnienia do odstąpienia od umowy. Brak jest podstawy prawnej, z której

⁸² Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2004 r. ... dz. cyt.

⁸³ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15.1.1997 r., III CKN 29/96, OSP 1997, nr 7-8, poz. 144, Legalis

⁸⁴ Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2004 r. ... dz. cyt.

⁸⁵ W przytoczonym orzeczeniu był to stosunek zobowiązaniowy dotyczący umowy sprzedaży, a więc chodziło o relacje sprzedawca-kupujący.

⁸⁶ *Przykładowo, gdy nabycie rzeczy od kupującego następuje w wyniku sukcesji uniwersalnej, nabywca wstępuje z mocy prawa w ogół praw i obowiązków swojego poprzednika, gdyż wtedy nastąpi także przejście uprawnień z tytułu rękojmi, jakie przysługiwały kupującemu wobec sprzedawcy. Stanowisko takie potwierdził Sąd Najwyższy w powołanym wyroku z dnia 5.4.1974 r., II CR 109/74, przedmiotem zagadnienia przedstawionego przez zwykły skład Sądu Najwyższego jest jednak tylko problem przejścia uprawnień z rękojmi pod tytułem szczególnym.*

⁸⁷ Treść ww. artykułu brzmi: „Z chwilą zawarcia przez finansującego umowy ze zbywcą z mocy ustawy przechodzą na korzystającego uprawnienia z tytułu wad rzeczy przysługujące finansującemu względem zbywcy, z wyjątkiem uprawnienia odstąpienia przez finansującego od umowy ze zbywcą”.

⁸⁸ Uchwała Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2004 r. ... dz. cyt.

⁸⁹ Tamże, *Chociaż art. 509 § 1 KC przewiduje, literalnie go ujmując, tylko przelew wierzytelności, a kodeks cywilny nie wskazuje, tak jak czynił to art. 176 KZ, że przepisy o przelewie stosuje się odpowiednio do przenoszenia na osoby trzecie innych praw niż wierzytelności, to w literaturze powszechnie dopuszcza się taką możliwość, w drodze analogii. Pogląd ten zasługuje na aprobatę, gdyż w przeciwnym razie obrót innymi prawami niż wierzytelności, które co do zasady są zbywalne, nie miałby oparcia w przepisach kodeksu cywilnego, co prowadziłoby do trudnego do zaakceptowania wniosku, że brak podstaw prawnych dla przenoszenia takich praw na inne osoby.*

mogłoby wynikać, że wraz z przejściem prawa własności na inny podmiot przechodzą również wszelkie inne prawa związane z rzeczą, w tym uprawnienia z tytułu rękojmi. Rękojmia nie jest bowiem związana z prawem własności, a ze stosunkiem zobowiązaniowym.⁹⁰

4. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2016 r.

Wydawało się, że kwestia przejścia i przeniesienia na osobę trzecią uprawnień z tytułu rękojmi za wady fizyczne została rozstrzygnięta w uchwale z 2004 roku. Jednakże SN w uchwale z 19 października 2016 roku musiał rozstrzygnąć problem dopuszczalności przeniesienia wraz z udziałem we współwłasności rzeczy uprawnienia (współuprawnienia) do odstąpienia od umowy sprzedaży z powodu wady fizycznej rzeczy, w sytuacji, gdy w wyniku darowizny udziału, obdarowany stał się wyłącznym właścicielem rzeczy⁹¹. Sytuacja ta okazała się dotąd niespotykana w orzecnictwie i skomplikowana, ponieważ podmiot, który w wyniku umowy darowizny stał się całkowitym właścicielem rzeczy, nie był z jednej strony jedynym kupującym, a z drugiej strony nie był osobą trzecią⁹². Podmiot ten był jednym z kupujących, co czyni to ową sprawę nietuzinkową⁹³.

Sąd Najwyższy rozpatrując problem możliwości przeniesienia na osobę trzecią uprawnień wynikających z rękojmi za wady fizyczne rzeczy podzielił, stanowisko wyrażone w uchwale z 5 lutego 2004 roku. Uznał on więc, że kupujący ma prawo do przelania na osobę trzecią uprawnień do żądania obniżenia ceny, usunięcia wady lub dostarczenia rzeczy wolnej od wad (także w sposób dorozumiany). Niedopuszczalne jest natomiast przeniesienie uprawnienia do odstąpienia od umowy sprzedaży. Stanowisko to jest tym samym zgodne z innymi orzeczeniami Sądu Najwyższego m.in. z dnia 6 lutego 2004 roku⁹⁴, z dnia 6 maja 2004 roku⁹⁵, z dnia 29 stycznia 2014 roku⁹⁶.

⁹⁰ Tamże.

⁹¹ Tamże.

⁹² Tamże, Stan faktyczny sprawy wyglądał następująco. Powód kupił w dniu 23 kwietnia 2012 roku samochód osobowy marki Volkswagen Passat. W umowie sprzedaży figurował on jako „kupujący”, jego ojciec jako „współwłaściciel”, a pozwany był „sprzedającym”. W dniu 29 października 2012 roku ojciec przekazał na syna swój udział, tym samym syn stał się wyłącznym właścicielem. Powód w dniu 11 stycznia 2013 roku złożył pozwanemu oświadczenie o odstąpieniu od umowy sprzedaży „w całości” i zażądał zwrotu ceny oraz odszkodowania w granicach ujemnego interesu umownego. Przyczyną złożenia oświadczenia była wada fizyczna rzeczy w postaci zaniżonego przebiegu.

⁹³ Tamże, *...trzeba mieć także na uwadze, iż obecnie przedstawione zagadnienie dotyczy niewątpliwie sytuacji szczególnej, nieobjętej rozważaniami w dotychczasowym orzecnictwie. W rzeczywistości bowiem nie chodzi o przejście własności i uprawnień z tytułu rękojmi na kolejnego nabywcę rzeczy, będącego osobą trzecią w stosunku do kontrahentów pierwotnej umowy sprzedaży, lecz o przejście udziału we współwłasności rzeczy ruchomej na jej drugiego współwłaściciela, będącego także kupującym w pierwotnej umowie sprzedaży, który w wyniku tego przejścia stał się wyłącznym właścicielem rzeczy.*

⁹⁴ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2004 r., II CK 429/02, Legalis. Teza orzeczenia brzmi: „Przejście na inną osobę uprawnień przysługujących kupującemu z tytułu rękojmi może nastąpić, o ile znajdzie oparcie w ustawie lub umowie. W tym drugim wypadku podstawą taką stanowić może przelew wierzytelności. Zważywszy jednak na ograniczenia wynikające z odpowiednio stosowanego art. 509 § 1 KC dotyczyć może to jedynie roszczeń w postaci uprawnienia do żądania obniżenia ceny, naprawy rzeczy i wymiany jej na wolną od wad. Możliwość taka nie dotyczy natomiast uprawnienia o charakterze kształtującym, jakim jest prawo odstąpienia od umowy”.

⁹⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2004 r., II CKN 442/01, Legalis. Teza orzeczenia brzmi: „Kupujący może przelać na nabywcę uprawnienia z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy w postaci żądania obniżenia ceny, usunięcia wady lub dostarczenia rzeczy wolnej od wad; wykluczył jednocześnie możliwość przelewu uprawnienia do odstąpienia od umowy sprzedaży”.

⁹⁶ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2014 r., III CZP 84/13, OSNC 2014, nr 9, poz. 84. Teza orzeczenia brzmi: „1. Właściciel lokalu może na podstawie umowy przelewu przenieść na wspólnotę mieszkaniową uprawnienia

Sąd Najwyższy dopuścił jednak, mimo wcześniejszych orzeczeń (w tym uchwał) jasno stwierdzających, że uprawnienia z tytułu rękojmi, z wyjątkiem uprawnienia do odstąpienia od umowy, można przelać na osobę trzecią, także w sposób dorozumiany, ale tylko i wyłącznie w sytuacji, gdy wynika to z umowy lub przepisów szczególnych, możliwość przelewu uprawnienia do odstąpienia od pierwotnej umowy sprzedaży, *jeżeli przeniesienie własności nastąpiło w drodze darowizny i dotyczyło udziału we współwłasności rzeczy, a nabywcą był współwłaściciel i współuprawniony z tytułu rękojmi, który stał się jedynym właścicielem rzeczy*⁹⁷. Wynika to z precedensowego charakteru sprawy, a także szczegółowości owej sytuacji, niebędącej przedmiotem rozważań w uchwale SN z 2004 roku. Sąd Najwyższy stwierdził, że brak możliwości skorzystania z uprawnienia do odstąpienia od umowy w wyżej wskazanej sytuacji pozbawiłby nabywcę możliwości skorzystania z własnego współuprawnienia do odstąpienia od umowy, którego nie może on wykonać w odniesieniu do własnego udziału⁹⁸. Niweczyłoby to gospodarczy sens rękojmi, bowiem pierwotny kupujący nie ma interesu w skorzystaniu z prawa do odstąpienia od umowy, a pozbawienie nabywcę udziału tegoż prawa, uwalniałoby sprzedawcę od wypełnienia jednego z najistotniejszych obowiązków, który realnie gwarantuje wyegzekwowanie właściwego wykonania umowy sprzedaży i zapewnienia ekwiwalentności świadczeń⁹⁹. Zatem w braku odmiennych postanowień umownych, zgodnie z art. 65 k.c. i art. 56 k.c. można uznać, że przelew uprawnienia do odstąpienia od umowy sprzedaży w przypadku wady fizycznej rzeczy należy do treści umowy zbycia udziału, nawet w braku wyraźnego stwierdzenia tego w samej umowie. Nie zagraża to interesom darczyńcy, którego odpowiedzialność jest w istotny sposób ograniczona przez art. 892 k.c. Ponadto nie znajduje uzasadnienia argument o niedopuszczalności decydowania przez osobę trzecią o istnieniu stosunku zobowiązaniowego, ponieważ w ww. sytuacji obdarowany nie był osobą trzecią, lecz jedną ze stron umowy sprzedaży¹⁰⁰.

5. Podsumowanie

Przejście na osobę trzecią rękojmi za wady fizyczne rzeczy nie jest dopuszczalne. W drodze przelewu możliwe jest natomiast przelanie uprawnień do żądania obniżenia ceny, usunięcia wady lub dostarczenia rzeczy wolnej od wad, także w sposób dorozumiany, ale tylko w dwóch sytuacjach. Pierwsza z nich to istnienie wyraźnej regulacji ustawowej, która o tym stanowi. W

przysługujące mu wobec sprzedawcy lokalu w związku z wadami fizycznymi nieruchomości wspólnej. 2. Uznanie podmiotowego statusu wspólnoty mieszkaniowej i jej prawa do posiadania własnego majątku nakazuje przyjąć, że może ona nabyć w drodze umowy cesji od właściciela lokalu przysługujące mu wobec sprzedawcy uprawnienia związane z wadami nieruchomości wspólnej”.

⁹⁷ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2016 r... dz. cyt.

⁹⁸ Wykluczone byłoby bowiem odstąpienie od umowy sprzedaży w ww. sytuacji w odniesieniu do udziału, ponieważ mamy do czynienia z rzeczą oznaczoną, co do tożsamości, a więc jest to świadczenie niepodzielne. W przypadku świadczenia niepodzielnego odstąpienie od umowy może być wykonywane tylko i wyłącznie przez wszystkich kupujących. O niepodzielnosci świadczenia por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2002 r., IV CKN 821/00, Legalis.

⁹⁹ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2016 r... dz. cyt.

¹⁰⁰ Tamże.

drugim przypadku musi to wyraźnie wynikać z ważnej czynności prawnej pomiędzy uprawnionym a dalszym nabywcą rzeczy wadliwej. Niemożliwe jest jednakże przeniesienie w ww. sposób uprawnień do odstąpienia od umowy. Uchwała Sądu Najwyższego z 2016 roku potwierdza to stanowisko. Rozbieżności natomiast wynikają z faktu, iż przedmiotem rozważań SN w owej sprawie, była sytuacja szczególna, polegająca na tym, że obdarowany nie był osobą trzecią, a sam był stroną umowy sprzedaży. Linia orzecznicza w poruszanej tematyce dotyczącej rękojmi wydaje się więc być jednolita. Potwierdzają to najnowsze orzeczenia SN w tym wyrok z dnia 18 stycznia 2017 roku¹⁰¹. Jednakże w kwestii uchwały Sądu Najwyższego z 2016 roku wątpliwości może budzić kwestia przejścia na nabywcę udziału uprawnień do odstąpienia od umowy sprzedaży w sytuacji, gdyby udział nie przeszedł na niego w drodze darowizny, a był np. sprzedany.

¹⁰¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2017 roku, V CSK 223/16, Legais. Teza orzeczenia brzmi następująco: *Wykonanie prawa odstąpienia, może oddziaływać wyłącznie między stronami umowy, od której odstąpiono (inter partes) i nie może być skuteczne wobec osób trzecich, na które nie można rozciągać skutków odstąpienia od umowy z mocą wsteczną. W konsekwencji w razie przeniesienia na rzecz osoby trzeciej prawa lub rzeczy będących przedmiotem umowy, w okresie pomiędzy jej zawarciem a odstąpieniem od niej przez jedną ze stron, odstąpienie od umowy nie wpływa na skuteczność dokonanego rozporządzenia prawem bądź rzeczą na rzecz osoby trzeciej.*

O autorze

Krzysztof Świąteczak jest studentem prawa w Wyższej Szkole Bankowej w Poznaniu, stypendystą rektora Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu za wyniki w nauce i osiągnięcia naukowe, stypendystą programu „Gramy o Najlepszych” Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, finalistą XX Ogólnopolskiego Konkursu na Głos organizowanego przez ELSA Poland i ELSA Kraków. Zainteresowania: historia Polski, prawo rzeczowe.

Streszczenie

Problem przejścia na osobę trzecią uprawnień z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy był od lat przedmiotem wielu analiz zarówno wśród wybitnych przedstawicieli doktryny, jak i orzecznictwa. Część przedstawicieli doktryny uważało, że na osobę trzecią mogą przejść automatycznie wszelkie uprawnienia związane z rękojmią za wady fizyczne rzeczy. Według pozostałych przedstawicieli doktryny jest to wykluczone. Celem niniejszego artykułu jest udzielenie odpowiedzi na pytanie: czy rękojnia za wady fizyczne rzeczy może przejść na osobę trzecią?

Summary

The problem of transition warranty for physical defects of things to a third person was very difficult to solve. It is the subject of litigation among a lot of very famous judges and representatives of the doctrine. Some representatives of the doctrine said that third person could get warranty for physical defects of things. Other representatives of the doctrine said that It was impossible. The purpose of the article is to solve the problem of transition warranty for physical defects of things to a third person.